אחד הצועק ואחד הנצעק במשמע. ומה לפי והרגתי אתכם (שמות כב) סגיס במשמע: **אלא שממהרין מן הצועק תחילה.** כדאשכחן בשרה: **על מנת לפטור.** על מנת שתהא פטור: **רבא אמר לפי שאין אדם מוחל על רמשי אבריו.** וגריעתא לא מקשי דעל נערו מוחל אדם: **נערו.** כאב מכה: **ורבי יוחנן אמר.** אדם מוחל על הכל ומתניתין לאו דא"ל נחבל לחובל קטע את ידי על מנת שתהא פטור אלא קטע את ידי סתמא וא"ל חובל על מנת לפטור כלומר אמור לי אתה על מנת שאהיה פטור וא"ל היאך הן וקמ"ל מתני' דיש הן שהוא כלאו וכגון דמתמה אתמוהי: **הכני פצעני.** וא"ל זה ע"מ לפטור ואמר נחבל הן יש הן שהוא כלאו אי אתמה חייב ואי בגיחותא אהדריה פטור. וגריעתא דלעיל דקתני הכני ופצעני ע"מ לפטור פטור דאמר נחבל כולה מילתא הכני ופצעני ע"מ לפטור דהא ודאי דוקא אמר ליה: **יש לאו שהוא כהן.** אי אתמה פטור. והאי דנקט חיובא לגבי מכה ופוצע ופטורה לגבי ממונא אורחיה דמילתא נקט דמחיל ליה אממוניה טפי מגופיה: **לשמור ולא לאבד.** כי יתן וגו' לשמור להפקידו אלא לשמור חייב בפשיעה ולא כשהפקידו אצלו ע"מ לאבד או ע"מ לחלק לעניים דלא קרינא ביה לשמור דכיון דאמר ליה חלקהו תו לא דמפקיד גיהו ומאן קתבע ועניים לא מצו תבעי דלכל חד וחד מלי אמר לאו לדידך יהיבנא אלא לאחרינא: **דאמא לידיה.** וקרע בידי' חייב אי לא א"ל על מנת לפטור ואפילו אמא לידיה מעיקרא ע"מ לאבד: **לשמור דאמא לידיה משמע.** דכתיב (ד) וכי יתן) ואפי' הכי קמתמעט ליה: **הא דאמא לידיה.** מעיקרא בתורת שמירה והדר אמר ליה קרע חייב אי לא אמר ליה ע"מ לפטור: **רב יוסף.** גבאי הוה: **קץ לו.** ממון כך וכך לשבת לכל אחד הוה ליה ממון שיש לו תובעין וקרינא ביה לשמור:

הדרן עלך החובל

אחד הצועק ואחד הנצעק. ובימי שרה היה ב"ד של שם קיים: בעא"ל אחד הצועק ואחד הנצעק. אומר רבינו שמואל דבפיפרי מתני אותו שהעני צועק עליו בין אותו שאין העני צועק עליו שניהם נענשים עליו מסתברא כיון שאין מחזיר עבוטו זה כמו זה אלא ו)להכי כתיב שמוע משמע (אמת) לעקמו ותרה אפי שממהרי' לצועק יותר ממי שאינו צועק ולפי גירסא זו לא נפק משרה כמו שפי' בקונטרס לפי גירסת הספרים:

משום פגם משפחה. ומשלם הכל אפילו נער:

ורבי יוחנן אמר יש לאו שהוא כהן ויש הן שהוא כלאו. לשנויי מתני' קאמי מ"ש ריש"ל ומ"ש סיפא ופירש בקונטר' בין ריש"ל ובין סיפא אם א"ל לאו בתמיה הוי כהן ואם א"ל הן בתמיה הוי כלאו והו"מ למיתני בריש"ל תרוייהו מזקי גופו וממונו וכן בסיפא אלא אורחא דמילתא נקט שדרך למחול על מזקי ממון ואין דרך למחול על מזקי גוף ודוחק הוא אלא גרמה לפרש דמזקי גופו אפי' א"ל הן שדומה כאומר בגיחותא מסתמא בתמיה קאמר ובמזקי ממונא אמר ליה לאו ודומה כאומר בגיחותא מסתמא בתמיה קאמר כיון שמתחילה א"ל קרע את כסותי ושבור את כדי וי"ס שכתוב בהן מילי ול"ג ליה:

ורמינהי לשמור ולא לאבד לשמור ולא לקרוע. תימה מאי קפריך נהי דפטר ליה קרא מפשיעה לא מצינו שפטרו אם קרע ואינד בידים וי"ל דדייק מדקתני ולא לקרוע דאי לא נעי אלא לפטור כשנאבד בפשיעה מאי אריא דא"ל ע"מ לקרוע אלא שלא אמר ליה בלשון שמירה פטור כדדרש במכלתין לשמור ר"ש אומר עד שיפקיד אצלו ויאמר הילך ושמור לי אבל אם אמר ליה עיניך בו פטור ומשני מתני' דאמא לידיה וכי קתני ע"מ לפטור פטור ה"ה בלא על מנת הו"מ לאמוטינן דפטור עיקר התנא לא בא אלא להשמיענו דבמזקי ממונו מהני ע"מ לפטור ובמזקי גופו לא מהני ור"י מפ' דה"פ לשמור ולא לקרוע פי' כשנתן לו לשמור ולא הרשהו לא לקרוע ולא לאבד אז חייב בכל דין שומר אבל אם הרשהו לקרוע ולאבד אם ירצה אין עליו דין שומר להתחייב בכולם במה שמקבלו לשמור כיון שנותן לו רשות גם לקרוע ולאבד אם ירצה ואם נתינת רשות לקרוע אין פוטרתו מן הקריעה א"כ היה לו ליחשב שומר כשנתן לו רשות גם לקרוע כאילו לא נתן לו אלא לשמור סתם (ה): **הא דאמא לידיה.** פי' מתני' שנתן לידו וא"ל שמור ואם תרצה לקרוע עשה כרצונך דכיון שחם על החפץ אלא א"ל קרעו עד שבא לידו שהפקידו אצלו מחילה מה שנותן לו רשות לקרעו בסיום דבריו אין אומר כן כדי לפטרו אלא פטומי מילי הוא דהוי כדי שישמור לו ברצון ולא ידאג שמא ידקדק עמו יותר מדאי אם תקרע ויעמוד בדין הוא דקא"ל ואע"ג דאמא לידיה בתורת קריעה שא"ל בשעת נתינה חייב על הקריעה וגריעתא בדאמא לידיה שא"ל טול חפץ פלוני המונח שם תשמרהו לי ואם רצונך תקרעהו ואח"כ נטלו וקרעו דכיון שאינו חם עליו אלא שנותן לו רשות קודם שיתנהו לידו אם כן אין חושש אם יאבדהו ולפוטרו לגמרי נתן לו רשות א"ל רבה לשמור דאמא לידיה משמע דהכי משמע קרא שנתן לו רשות לשמור בלבד אבל נתן לו גם לאבד אין עליו דין שומר אלא אמר רבה מתני' דאמא לידיה בתורת שמירה בלבד ושוב נמלך ונתן לו רשות לקרוע שכיון שמתחילת נתינתו נתנו לו לשמור ולא לקרוע והנפקד קיבל עליו מה שאומר אח"כ לקרוע אם ירצה אינו אלא משטה ופטומי מילי וגריעתא דאמא לידיה בתורת קריעה שמשעת נתינה א"ל כן דכיון שאומר לו כן קודם שנעשה שומר אין חושש אם יקרע וכ"ש אם לא עשאו שומר אלא א"ל קרע כסותי ושבור כדי המונח לפניך שהוא פטור:

הדרן עלך החובל

[1]הנה אנכי שולח מלאך לפניך לשמרך בדרך א"ל רבא לרבה בר מרי מנא הא מילתא דאמרי אינשי בתר מרי ניכסי [2]ציבי (ו) משך א"ל דכתיב [2]וגם ללוט ההולך את אברם היה צאן ובקר ואהלים אמר רב חנן [3]א[3]המוסר דין על חבירו הוא נענש תחילה שנאמר [3]ותאמר שרי אל אברם חמסי עליך וכתיב [4]ויבא אברהם לספוד לשרה ולבכותה והני מילי [5]דאית ליה דינא בארעא אמר רבי יצחק [5]אוי לו לצועק יותר מן הנצעק תניא נמי הכי אחד הצועק ואחד הנצעק במשמע אלא שממהרין לצועק יותר מן הנצעק [6]ואמר רבי יצחק לעולם אל תהי קללת הדיוט קלה בעיניך שהרי אבימלך קלל את שרה ונתקיים בזרעה שנאמר [5]הנה הוא לך כסות עינים אמר לה הואיל וכסית ממני ולא גילית שהוא אישך וגרמת אלי הצער הזה יהי רצון (ז) שיהו לך בני כסויי עינים ונתקיים בזרעה דכתיב [6]ויהי כי זקן יצחק ותכהין עיניו מראות אמר רבי אבהו [7]לעולם יהא אדם מן הנרדפין ולא מן הרודפין שאין לך נרדף בעופות יותר מתורים ובני יונה והכשירן הכתוב לגבי מזבח: האומר סמא את עיני כו': א"ל רב אסי בר חמא (ג) [7]לרבא מאי שנא רישא ומאי שנא סיפא אמר ליה רישא [8]לפי שאין אדם מוחל על ראשי אברים א"ל וכי אדם מוחל על צערו דתניא הכני פצעני על מנת לפטור פטור אישתיק אמר מידי שמיע לך בהא אמר ליה הכי אמר רב ששת משום פגם משפחה איתמר ר' אושעיא אמר משום פגם משפחה רבא אמר משום שאין אדם מוחל על ראשי אברים שלו רבי יוחנן אמר יש הן שהוא כלאו ויש לאו שהוא כהן תניא נמי הכי [9]הכני פצעני על מנת לפטור ואמר לו הן הרי יש הן שהוא כלאו קרע את כסותי על מנת לפטור ואמר לו לאו הרי לאו שהוא כהן: שבר את כדי קרע את כסותי חייב: ורמינהי [7]לשמור [10]ולא לאבד לשמור ולא לקרוע לשמור ולא לחלק לעניים אמר רב הונא לא קשיא הא דאתי לידיה הא דלא אתי לידיה אמר ליה רבה לשמור דאתי לידיה משמע אלא אמר רבה הא והא דאתא לידיה ולא קשיא [8]הא דאתא לידיה בתורת שמירה הא דאתא לידיה בתורת קריעה (ט) [8]ההוא ארנקא דצדקה דאתי לפומבדיתא אפקדה רב יוסף גבי ההוא גברא פשע בה אתו גנבי גנבוה חייביה רב יוסף א"ל אביי והתניא לשמור [11]ולא לחלק לעניים אמר ליה [9]עניי דפומבדיתא מיקץ קץ להו ולשמור הוא:

הדרן עלך החובל

מסורת הש"ס

ו) פי' ציבי מלי שומן כמו הטונע בציב היוצא ממנו בחולין קכד. וע"ל שאמרו שבועות מז: קרב לגבי דהיינו ואיתיהו. מהרש"א בח"ל], ב) [ר"ה טו: וע"ש], ג) [מגילה טו. כח. ע"ש], ד) [בהרא"ש אות' לרב ובזה ניחא דרב אשמעי' וכמוך אמר רבא משום שאין אדם מוחל כו' ופר' רש"י ד"ה רבא מיהו מהתיב לו הכי א"ל שאת נראה דעוד לגרוס לרבה בה"א וכן בכב אלפס ל"ל לרבה], ה) [עי' תוס' ד"ה סי' קצו], ו) [שמות כב], ז) ל"ל דלהכי כתיב והיה כי יעקק אלי ושמעתי שממהרין כו' מ"ח ובפס' כ"י,

הגהות הב"ח

(ה) גמ' ציבי משוך: (ב) שם יהי לון שיהא לך כסיות עינים ונתקיים בזרעה כנ"ל: (ג) שם א"ל ר' אסי בר חמא לרבה מאי שנא רישא ומ"ש סיפא (א"ל רישא וכו' דתניא) תמ"מ ומ"ש ס"א א"ל רישא לפי שאין אדם מוחל על צערו והתניא: (ד) רש"י ד"ה לשמור וכו' דכתיב כי יתן: (ה) תוס' ד"ה ומיהו וד"ה הא הד"ח:

מוסף רש"י

וגם ללוט ההולך את אברם. מי גרם שהיה לו זאת, הלכתו עם אברם (בראשית יג ה). המוסר דין על חבירו. כמו (בבמדבר טז) ישפוט ה' בינו ובינך, פומרים כלום לאו הוא שיענש מבירו על ידו (ר"ה סז:). ויבא אברהם וגו'. הוא קבר לאותה (שם).

הדרן עלך החובל

עין משפט
נר מצוה

קיג א ב ג טוש"ע ח"מ סי' מכב סעיף ה בהג"ה:
קיד ד מיי' פ"ה מהל' דעות הלכה יג:
קטו ה מיי' פ"ה מהל' חובל ומזיק הלכה יא סמג עשין ע טוש"ע ח"מ סי' מכא סעיף יב:
קטז ו מיי' שם ועיין במ"מ טור ש"ע שם בהג"ה:
קיז ז ח מיי' שם הלכה יב סמג שם טוש"ע ח"מ סי' שפ סעיף ה:
קיח ט י מיי' פ"ה מהל' שלנה ופקדון הלכה ה סמג עשין פח טוש"ע ח"מ סי' שא סעיף ו [כב אלפס כאן ובב"מ פרק ג' דף פו]:

תורה אור השלם

1. הִנֵּה אָנֹכִי שֹׁלֵחַ מַלְאָךְ לְפָנֶיךָ לִשְׁמָרְךָ בַּדָּרֶךְ וְלַהֲבִיאֲךָ אֶל הַמָּקוֹם אֲשֶׁר הֲכִנֹתִי:
שמות כג כ
2. וְגַם לְלוֹט הַהֹלֵךְ אֶת אַבְרָם הָיָה צֹאן וּבָקָר וְאֹהָלִים: בראשית יג ה
3. וַתֹּאמֶר שָׂרַי אֶל אַבְרָם חֲמָסִי עָלֶיךָ אָנֹכִי נָתַתִּי שִׁפְחָתִי בְּחֵיקֶךָ וַתֵּרֶא כִּי הָרָתָה וָאֵקַל בְּעֵינֶיהָ יִשְׁפֹּט יְיָ בֵּינִי וּבֵינֶיךָ: בראשית טז ה
4. וַתָּמָת שָׂרָה בְּקִרְיַת אַרְבַּע הִוא חֶבְרוֹן בְּאֶרֶץ כְּנָעַן וַיָּבֹא אַבְרָהָם לִסְפֹּד לְשָׂרָה וְלִבְכֹּתָהּ:
בראשית כג ב
5. וּלְשָׂרָה אָמַר הִנֵּה נָתַתִּי אֶלֶף כֶּסֶף לְאָחִיךְ הִנֵּה הוּא לָךְ כְּסוּת עֵינַיִם לְכֹל אֲשֶׁר אִתָּךְ וְאֵת כֹּל וְנֹכָחַת: בראשית כ טז
6. וַיְהִי כִּי זָקֵן יִצְחָק וַתִּכְהֶין עֵינָיו מֵרְאֹת וַיִּקְרָא אֶת עֵשָׂו בְּנוֹ הַגָּדֹל וַיֹּאמֶר אֵלָיו בְּנִי וַיֹּאמֶר אֵלָיו הִנֵּנִי:
בראשית כז א
7. כִּי יִתֵּן אִישׁ אֶל רֵעֵהוּ כֶּסֶף אוֹ כֵלִים לִשְׁמֹר וְגֻנַּב מִבֵּית הָאִישׁ אִם יִמָּצֵא הַגַּנָּב יְשַׁלֵּם שְׁנָיִם: שמות כב ו

הגוזל עצים. תנא דידן **תנא** שינוי דרבנן. וא"ת ולרבה דאית ליה אפילו שינוי החוזר לברייתו הוי דאורייתא כדפי' במרובה (לעיל דף פה: ופס) היכי משני מתניתין כדאמרי לא מצי לשנויי וכרב אחי נמי לא דרב אחי מוקי לה דוקא בשינוי אחין מוחזר ויש לומר דהוה משני דמתני' לרבותא נקט עצים משופים ועשאן כלים לאשמועינן דאפי' שינוי החוזר לברייתו קני ובריתא קמשמע לן דשינוי בעלמא הוי שינוי אף על פי שאין שם כלי עליהן:

עצים ועשאן כלים בובני. דוקא שיפוי כי האי שנעשה בכך בובני מועיל דחשיב שינוי מעשה וכן (ב) עבדיה כפריס נמי מהני אבל שיפוי שאין משתנה שמו בכך לא מהני וכן אמרינן לקמן (דף פו.) גזל דיקלא וקטליה לא קני דיקלא ועבדיה גודי לא קני דגודי דדיקלא מקרי אבל גודי ועבדיהו כשורי קני מעיקרא גודי והשתא כשורי:

לא הספיק ליתנו לו עד שצבעו. פירשתי במרובה (לעיל דף פו.):

טוואו וארגו. וא"ת ארגו תיפוק ליה משום טוויה וי"ל מאי אריגה תיכי דכה"ג מפרש בסוף מכילתין (דף קיט.): **הא** דחווריה חוורי והא דכווריה כווריי. ותרוייהו אליבא דר"ע דחווריה חוורי אפילו לר"ש לא הוי שינוי וכווריה כווריי אפי' לרבנן הוי שינוי ורבא לא רצה לתרץ כן דקסבר כווריה כווריי לא מקרי ליבון אלא צביעה והא דלא נקט רבי חייא בר אבין הא דנפליה נפולי הא דכווריה כווריי דהא דנפליה אפילו ר"ש מודה דלא הוי שינוי כדמוכח במילתיה דרבא יש לומר אורחא דמילתא נקט כל חד וחד דקודם סירוק עושין ניפוץ ואין משהין זה אחר זה אלא מיד מסרקין וקודם כווריה עושין חיווריי והשתא דנפולי וחיווריי לכ"ע לא הוי שינוי ובכווריי לכולי עלמא הוי שינוי ונסירוק פליגי וי"ס שכתוב בהן במילתיה דרבי חייא בר אבין הא והא רבנן ולגיר' זו צריך לומר דבחיווריי נמי פליגי כמו בסרוקי ותימה למה לא העמיד תרוייהו כ"ע והא דנפליה נפולי והא דכווריה כווריי ושמא קסבר רבי חייא בר אבין דנפולי נמי פליגי:

השתא צבעו לר"ש לא הוי שינוי. לרבא דשני הא והא כר"ש הוי מלי למיפרך מצבע אצבע: **בקלא** אילן דלא עבר. והא דמפליג בין ליבון לצביעה בצביעה גופא הו"מ לפלוגי בין עוברת לשאין עוברת אלא דעדיפא ליה לאיפלוגי בין קלא אילן לליבון דתרוייהו לא הדרי לברייתן ולרבא לרבי שמעון עדיף ליבון דלא הדר מצבע דהדר ורבנן עדיף להו צבע אע"ג דהדרא לפי שהוא שינוי מרובה מליבון שהוא שינוי מועט אע"ג דלא הדר:

רבי שמעון בן יהודה הא דאמרן. תימה הא בטוואו וארגו מודה ולא פליג אלא בצבעו משום דלא חשיב ליה שינוי לפי שלא נשתנה גוף הלמר וי"ל דלאו דוקא אמרו דבר אחד אלא כלומר בשיטה אחת הן וכה"ג איכא בכמה דוכתי: ואפילו

הגוזל [ו]עצים ועשאן כלים צמר ועשאן בגדים [א]משלם כשעת הגזלה [ב]גזל פרה מעוברת וילדה רחל טעונה וגזזה משלם דמי פרה העומדת לילד ודמי רחל העומדת ליגזז [ג]גזל פרה ונתעברה אצלו וילדה רחל ונטענה אצלו וגזזה משלם כשעת הגזלה [ד]זה הכלל [ה]כל הגזלנים משלמין כשעת הגזלה: **גמ'** אמרי עצים ועשאן כלים אין שיפן לא צמר ועשאן בגדים אין ליבנן לא ורמינהי [ו]גזל עצים ושיפן אבנים וסיתתן צמר וליבנן פשתן ונקהו משלם כשעת הגזלה אמר אביי תנא דידן קתני שינוי דרבנן דהדרא וכל שכן שינוי דאורייתא עצים ועשאן כלים בעצים משופין ומאי נינהו נסרים דשינוי דהדר לברייתא הוא דאי בעי משליף להו צמר ועשאן בגדים בצמר טווי דשינוי דהדר לברייתא הוא דאי בעי סתר ליה וכל שכן שינוי דאורייתא ותנא ברא שינוי דאורייתא קתני ושינוי דרבנן לא קתני רב אשי אמר [ז]תנא דידן נמי שינוי דאורייתא קתני עצים ועשאן כלים בוכאני דהיינו שיפן צמר ועשאן בגדים נמטי דהיינו שינוי דלא הדר וליבון מי הוי שינוי ורמינהי [ח]לא הספיק ליתנו לו עד שצבעו פטור לבנו ולא צבעו חייב אמר אביי לא קשיא הא רבי שמעון הא רבנן דתניא גזזו טוואו וארגו אין מצטרף לבנו רבי שמעון אומר אין מצטרף וחכמים אומרים מצטרף רבא אמר הא והא רבי שמעון ולא קשיא [ט]הא דנפציה נפוצי הא דסרקיה סרוקי רבי חייא בר אבין אמר הא דחווריה חווריי הא דכבריה כברויי השתא [י] יש לומר צבע לרבי שמעון לא הוי שינוי ליבון הוי שינוי דתניא [כ]גזז ראשון ראשון וצבעו ראשון ראשון וטוואו ראשון ראשון וארגו אין מצטרף רבי שמעון בן יהודה אומר משום ר' שמעון צבעו מצטרף אמר אביי לא קשיא הא רבנן אליבא דר"ש הא ר"ש בן יהודה אליבא דר"ש רבא אמר לעולם לא פליגי רבנן עליה דרבי שמעון בן יהודה ושאני צבע הואיל ויכול להעבירו ע"י צפון וכי קתני התם לא הספיק ליתנו לו עד שצבעו פטור ואוקימנא כדברי הכל בקלא אילן דלא עבר אמר אביי ר' שמעון בן יהודה ובית שמאי ור' אליעזר בן יעקב ור"ש בן אלעזר ורבי ישמעאל כולהו סבירא להו שינוי במקומו עומד רבי שמעון בן יהודה הא דאמרן ב"ש מאי היא דתני' [כא]נתן לה חטין באתננה ועשאן סולת זיתים ועשאן שמן ענבים ועשאן יין תני חדא אסור ותניא אידך מותר ואמר רב יוסף תני גוריון

דמאספורק

הגוזל עצים. משלם כשעת הגזילה. דמי עצים ולמר ואין חייב להחזיר לו כלים דקני בשינוי: **ודמי רחל הטעונה ליגזז.** והעודף שהוה עכשיו הולד והגיזה יותר שלו הוא דקנהו בשינוי: **גמ'** שפוי שייך בעצים וסמיתה בחגנים ושייהן לשון מיקון שמתקנן ומתליקן: **ונקהו.** מן הערורת: **משלם כשעת הגזלה.** ומתניתין אמאי נקט כלים ובגדים הא אינו מוקקס עד שיספס מחלה וכן למר מלבנו תחילה ואחרי כן טווהו ומשעת שפוי וליבון קנה מיד ולמה לי כולי האי: ה"ג **אמר אביי תנא דידן תני שינוי דרבנן.** עצים ועשאן כלים בעצים משופים ומאי נינהו כו': **וכ"ש שינוי דאורייתא.** כלומר להכי נקט כלים לאשמועינן דהני עצים דקתני בנסרים משופים עסקינן ועשאן תיבות וקתדרלות דהוי שינוי קל שחוזר לברייתו דאי בעי משליף ומנתק הנסרים זו מזו והרי הן נסרים כבתחילה ואפי' הכי קני וכ"ש עצים ושיפן דהוי שינוי גמור ומדאורייתא קני כדאמר במרובה (לעיל דף פו.) שינוי קונה כתיבה ותגינה והשיב את הגזלה) מה תלמוד לומר אשר גזל אם כעין שגזל יחזיר ואם לאו דמי בעלמא בעי לשלומי: **למר ועשאן בגדים.** להכי לא נקט ליבנו דלא מצבע' למר וליבנו דשינוי) שאין חוזר הוא אלא אפילו גזל למר טווי וארגו דהדר לברייתו דאי בעי סתר לה והוי חוטין כמעיקרא אפי' הכי קני: **נמי שינוי דאורייתא.** דלא הדר קתני דקני אבל שינוי דרבנן לא קני. ודקשיא לך משיפוי וליבון הוא דקנה וכלים ובגדים למה לי הכי נמי קאמר: **כלים בוכאני.** לכתוב דהיינו שיפן וליבון מקיקה: **בגדים נמטי.** פלטי"ר בלע"ז דאין מלבנים אותו הלמר אבל היכא דלבנן קנייה: **נמטי.** אין הלמר חוזר עוד לברייתו להיות כל נימא ונימא בפני עצמה: **לא הספיק ליתנו.** לרשות הגז להן עד שצבעו: **פטור.** דקנייה בשינוי ודמים נמי לא משלם דלאו גזל גמור הוא דלא מטא לידיה: **אין מצטרף.** דתנן בשחיטת חולין) חמש רחלות גוזזות כל אחת מנה ופרס חייבות בראשית הגז וראשית הגז מהו הגוזז רחל לאחר שגזזה נותן מן הגיזה לכהן לפי מה שירלה ובלבד שתהא נתינה חשובה וקתני דאם גזז אחת) ולבעה וכן שניה וכן שלישית אין מצטרפות למנה ופרס להתחייב דקנהו בשינוי: **נפליה.** ביד ירפי"ר בלע"ז ולא הוי שינוי כולי האי: **סרקיה.** במסרק: **דכבריה.** בגפרית להתלבן יפה: **גזז ראשון ראשון ולבעו.** לבד או שגזז ראשון ראשון וטוואו וכל שעה כשהוא גוזז היה משנהו: **נפון.** שיו"ן אבל ליבון לא הדר לברייתו: **קלא אילן.** דומה לתכלת: **במקומו עומד.** אין זז מרשות בעלים הראשונים ואפילו נשתנה: **אסור.** למזבח: מאספורק

א) מיי' פ"ב מהלכות גזילה הלכה יב סמג לאוין סי' קנו קנז טור ש"ע ח"מ סי' שס סעיף ה:
ב) ב מיי' שם הל' ז ועי' בהשגות וכמ"מ סמג שם טוש"ע ח"מ סי' שסב סעיף ח:
ג) ג מיי' שם טוש"ע שם סעיף ז:
ד) ד מיי' שם הלכה ח טוש"ע שם סעיף ח וסי' שם סעיף ה וסי' שנג סעיף ח:
ה) ה ו מיי' שם הל' יב סמג שם טוש"ע ח"מ סי' שם סעיף ו:
ו) ז מיי' פ"י מהלכות נכסרים הלכה ו סמג עשין קמג טוש"ע י"ד סי' שלג סעיף ג:
ז) ח מיי' פ"ב מהלכות גזילה ואבידה הל' יב סמג עשין קנז טוש"ע ח"מ סי' שם סעיף ו וע"ש:

הגהות הב"ח

(א) גמ' השתא (יש לומר). תפ"מ וכ"ב התוס' לא גרסי ליה: (ב) תוס' ד"ה עצים וכו' וכן כשורא ועבדיה נסרים:

לעזי רש"י

פלטי"ר [פילטרי"ש]. לבד. ירפי"ר. להתיר. שיו"ן [שבו"ן]. סבון.

מוסף רש"י

הגוזל עצים כו' משלם כשעת הגזלה. למר ועצים בעלמא, אבל הכלים והבגדים קנה בשינוי (תחורה ו.). לא הספיק ליתנו לו. לרשות הגז לכהן (לעיל סו.). עד שצבעו. ישראל זה (חולין קלה.). פטור. דקנייה בשינוי, דהוה ליה כמזיק מתנות כהונה או שאבלן (שם) ואפילו דמים לא משלם, דאין כהן יכול להמיון בדין, דיכול לומר לאחר אתנני, אבל קודם שצבעו מי שהטעה זכה בו (לעיל סו.). תנא חדא אסור. לקרבן (לעיל סה:).

ו) לעיל פו. [תמורה ו.].
ז) [לקמן לה:]. ח) [פסחים לב. לקמן קג. ב"מ מג.].
ט) לעיל פו. [לקמן לד:] [חולין קלה.]. י) [ע' תוספות לעיל פו. ד"ה לא].
כ) לעיל פה: תמורה לג.; [ויקרא ה]. כא) בס"א [ולקמן ה] ולקמן לד: [חולין קלה.]. כב) [ע' תוספות לעיל פו. ד"ה לא].

מאספורק. שם מקום: **בונע כרך.** גוזל ומבזבן. בונע כמו כל בונע בנע (משלי ח): **מאי קאמר.** מאיירי בשבתה וקתני הרי שלך לפניך והאי ליתנה לה שייך למימר אלא בדבר שביתה מקדמותו שאמר לו טולנו כמות שהוא כתוב: **מלוס פאה להפריש מן הקמה.** דכתיב לא תכלה פאת שדך לקצור (ויקרא יט): **מרחו.** מחליק את הכרי ברחת ומירוח הוי גמר מלאכה למעשר הלכך מעשר כל מעשרותיו תחלה ואחר כך נותן לו פאה כדי שלא יפסיד עני שאילו היה נותנו קודם מירוח אע"פ שעני מלרף לקט שבתה ופאה הרבה ועושה מהן כרי פטור מן המעשר שהרי הפקר הוא אבל עכשיו שנתמרח ביד בעל הבית נתחייב במעשר דהכי אמרינן במסכת ברכות (דף מ:) לקט שבתה ופאה שעשאן בגורן הוקבעו: **אף מפריש מן העיסה.** פאה אם לא נתנה כבר ואילו נתק מן העיסה לא דקנייה בשיעור והוי ממון שאין לו תובעים דעד השתא דיסה לאו שיעור הוא דאוכל הוא כמו שהיה: **איכפל מגאי.** טרחו ועמלו ונתקבלו לכך: **בהכחשה דהדר.** מפטמו וחזר לקדמותו: **תעזוב יתירא.** בקדושים תהיו כתיב לא תכלה פאת שדך לקצור ונשור או כשב כתיב לא תכלה פאת שדך בקוצרך תרי קראי תעזוב אותו למה לי שמע מינה לאמויי שיעור דלא קני הכא: **תעזוב יתירא למה לי.** הא בעלמא נמי לא קני שיעור: ה"ג **ותו לרבנן תעזוב יתירא למה לי: המפקיר והשכים לבקר.** קודם שיצאו עניים לגלרה שיחזו בהפקר אם היו קודמין: פרט בכרם ולקט בקמה: **חייב בפרט כו'.** דאע"ג דהפקר פטור מכולם דכתיב[1] תלקט וכרמך מהני תעזוב יתירא שדך לעניות כי האי גוונא דלא הוי הפקר לפטור ואע"ג שפטור מן המעשר. וכבל הני כתיב תעזוב יתירא. בקדושים כתיב כרמך לא תעולל ופרט כו'. ומשנה תורה (כד) כתיב כי תבצור כרמך לא תעולל וכן לא תפאר אחריך דהיינו פרט. תפאר אישקוביי"ר. ופאה נמי מהכא משמע דתנא דבי ר' ישמעאל (חולין דף קלא.) שלא תעול תפארתו ממנו. שבתה כתיב במשנה תורה (שם) לא תשוב לקחתו וגו'. ובאילן כתיב לא תפאר אחריך ואמר מר בפרק י' דחולין (שם) אחריך זו שבתה ולא בעי למיהדר ומכתב באילן לגר ליתום אלא לא תפאר אחריך ואנא דענא דלעניים הוא כדאשכחן בעמרים. אבל במעשר לא כתיב תעזוב יתירא: **אין שמין.** בפרק ראשון (דף יא.) גבי בעלים מטפלין בגבילה אמר שמואל דלנזקין הוא דשמין את הגבילה לניזק ומוסיף עליה מזיק עד שמגלים לו נזקו אבל גנב וגזלן שגטלו בהמה ומתה או כחשה אין שמין את הגבילה אלא שלהם תהא והם ישלמו בהמה מעליא אלמא שיעור קני: **פלוגתא דאמיי ורבא.** לעיל בשמעתין: **בהכחשה דלא הדר.** כגון מתה או נשברה רגלה: אמרו

ואפאה (והרים) [והפריש] ממנה חלה. משעת גלגול מתחייב בחלה אלא רבותא קמ"ל דאע"פ שעשה כל השינויים הללו אין אלא מנאן א"נ משום דהיכא דאין תחילתו עיסה אין מתחייב בחלה עד אחר אפייה נקטה הכי:

לא הפריש מן הקמה יפריש מן העומרים. אמיי לטעמי' דאמר ברים תמורה (ד' ו. ושם ד"ה אמר) כל דאמר רחמנא לא תעביד אי תעביד מהני ומפרש התם דטעמא דיפריש מן העומרים משום תעזוב יתירא דבלא תעזוב יתירא לא היה מיחייב דכיון דעבר על לא תבלה הוה אמינא דאהני ופטור ולהכי אצטריך אביי דשמעתין ע"כ לר' ישמעאל למימר שיעור במקומה עומדת אבל לרבא דאמר התם כל דאמר רחמנא לא תעביד כי עביד לא מהני בלא תעזוב יתירא מפרש מן העומרין ולא מבעי ליה תעזוב יתירא אלא למפקיר כרמו או לרבי ישמעאל אי שיעור קונה אצטריך דמפרש מן העיסה ואם תאמר לאביי דאצטריך תעזוב יתירא לחייב מן העומרים מפקיר כרמו מנליה דחייב בפאה וי"ל דתרתי ס"מ וכן ל"ל לרבא אלא דרבי ישמעאל אי סבר רבי ישמעאל דשיעור קונה ודרש תעזוב יתירא לחייב מן העיסה אם כן המפקיר כרמו מנליה דמשמע דההיא דרשה אתיא כר"ע מדדייק בפרק בא סימן (נדה ד' נא. ושם ד"ה מין) דהא דתנן התם כל שחייב בפאה חייב במעשר היינו כל מין שחייב בפאה חייב במעשר דאי לאו הכי הרי מפקיר כרמו דחייב בפאה ופטור מן המעשר ומאי לאיה היא דלמא מתני' כרבי ישמעאל דמוקי תעזוב יתירא לחייב מן העיסה ולא מייתי למדרש שיתחייב בפאה אלא ודאי ליכא דפליג אההוא תנא דמפקיר כרמו ותרתי ס"מ כדפרישית: **מרחו מעשר ונותן לו.** ואפילו למאן דאית ליה בירלה כל זמן שלא הפריש פאה ולא ברלה היה הכל שלו ומתחייב הכל במעשר ושוב לא יפטר ואם תאמר תרומה נמי לתני שתורם ונותן לו ואין לומר דתרומה בלאו הכי יפרש העני וכל פאה חייבת בתרומה חדא דא"כ מקדים מעשר לתרומה גדולה ועוד דתנן במסכת תרומות בפ"ק (מ"ה) אין תורמין מן הלקט ומן השכחה כו' ונראה לפרש משום דתרומה דבר קל לתרוס לא חש להזכיר ויש מפרשים דלהכי אין תורם משום דבגורן רגילין לתרוס [2]כדתנן במסכת מעשר (פ"ג) מצא פירות ממורמין בשדה מכונסין אסורים משום גזל מפוזרין מותרין משום גזל בין כך ובין כך חייבין במעשר ופטורין מן התרומה לפי שאי אפשר לגורן שתעקר אלא אם כן ניטלה תרומה גדולה: ותנן

דמאספורק בית שמאי אוסרין וב"ה מתירין מאי טעמיה דבית שמאי אמר קרא [1]גם שניהם לרבות שינוייהם ובית הלל אמר קרא הם ולא שינוייהם ובית שמאי הא כתיב הם ההוא מיבעי ליה הם ולא ולדותיהם ובית הלל תרתי שמעת מינה הם ולא שינוייהם הם ולא ולדותיהם ובית הלל נמי הכתיב גם [2] גם לב"ה קשיא רבי אליעזר בן יעקב מאי היא דתניא [3]ר' אליעזר בן יעקב אומר הרי שגזל סאה של חטין טחנה לשה ואפאה [4] והפריש ממנה חלה כיצד מברך [5]אין זה מברך אלא מנאץ ועל זה נאמר [2]בוצע ברך נאץ ה' ר' שמעון בן אלעזר מאי היא דתניא כלל זה אמר ר' שמעון בן אלעזר כל שבח שהשביח גזלן ידו על העליונה רצה נוטל שבחו רצה אומר לו הרי שלך לפניך מאי קאמר אמר רב ששת ה"ק [2]השביחה נוטל שבחו כחש אומר לו הרי שלך לפניך דשינוי במקומו עומד אי הכי אפילו השביח נמי אמרי [2]מפני תקנת השבים ר' ישמעאל מאי היא דתניא[6] [7]מצות פאה להפריש מן הקמה לא הפריש מן הקמה מפריש מן העומרים לא הפריש מן העומרים מפריש מן הכרי עד שלא מרחו מרחו מעשר ונותן לו משום ר' ישמעאל אמרו [8]אף מפריש מן העיסה ונותן לו א"ל רב פפא לאביי איכפל כל הני תנאי לאשמועינן כב"ש א"ל הכי קאמרי [9]לא נחלקו בית שמאי וב"ה בדבר זה אמר רבא ממאי דלמא עד כאן לא קאמר רבי שמעון בן יהודה התם אלא בצבע הואיל ויכול להעבירו על ידי צפון ועד כאן לא קאמרי ב"ש התם אלא לגבוה משום דאימאים ועד כאן לא קאמר ר' אליעזר בן יעקב התם אלא לענין ברכה משום [7]דהוה ליה מצוה הבאה בעבירה ועד כאן לא קאמר ר"ש בן אלעזר התם אלא בהכחשה דהדר ועד כאן לא קאמר ר' ישמעאל התם אלא לענין פאה משום דכתיב [3]תעזוב יתירא וכי תימא ליגמר מיניה מתנות עניים שאני כדבעי ר' יונתן דבעי ר' יונתן מאי טעמא דר' ישמעאל משום דקסבר שינוי אינו קונה או דלמא בעלמא קסבר שינוי קונה והכא משום דכתיב תעזוב יתירא ואם תמצי לומר טעמא דר' ישמעאל משום דקסבר שינוי אינו קונה תעזוב יתירא דכתב רחמנא למה לי ותו לרבנן תעזוב יתירא דכתב רחמנא למה לי מבעי ליה לכדתניא [8]המפקיר כרמו והשכים לבקר ובצרו חייב בפרט ובעוללות ובשכחה ובפאה ופטור מן המעשר אמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כרבי שמעון בן אלעזר ומי אמר שמואל הכי [9]והאמר שמואל אין שמין לא לגנב ולא לגזלן אלא לנזקין בשלמא לרבא דאמר כי קאמר ר' שמעון בן אלעזר התם בהכחשה דהדר לא קשיא כי קאמר הלכה כרבי שמעון בן אלעזר דשינוי במקומו עומד בהכחשה דהדר וכי קאמר שמואל התם אין שמין לא לגנב ולא לגזלן אלא לנזקין בהכחשה דלא הדר אלא לאביי דאמר כי קאמר רשב"א בהכחשה דלא הדר קאמר מאי איכא למימר אביי מתני הכי אמר רב יהודה אמר שמואל אמרו

תורה אור השלם

1. לא תָּבִיא אֶתְנַן זוֹנָה וּמְחִיר כֶּלֶב בֵּית יְיָ אֱלֹהֶיךָ לְכָל נֶדֶר כִּי תוֹעֵבַת יְיָ אֱלֹהֶיךָ גַּם שְׁנֵיהֶם: דברים כג יט
2. כִּי הֵלֵל רָשָׁע עַל תַּאֲוַת נַפְשׁוֹ וּבֹצֵעַ בֵּרֵךְ נִאֵץ יְיָ: תהלים י ג
3. וְכַרְמְךָ לֹא תִזְרָע כִּלְאָיִם וּפֶרֶט כַּרְמְךָ לֹא תְלַקֵּט לְעָנִי וְלַגֵּר תַּעֲזֹב אֹתָם אֲנִי יְיָ אֱלֹהֵיכֶם: ויקרא יט י

וּבְקַצְרְכֶם אֶת קְצִיר אַרְצְכֶם לֹא תְכַלֶּה פֵּאַת שָׂדְךָ וּפֶרֶט קְצִירְךָ לֹא תְלַקֵּט לְעָנִי וְלַגֵּר תַּעֲזֹב אֹתָם אֲנִי יְיָ אֱלֹהֵיכֶם: ויקרא כג כב

גליון הש"ס

גמ' גם לב"ה קשיא. עיין לעיל דף נד ע"א תוספות ד"ה חמור: **שם** והפריש ממנה חלה. עיין ברכות דף מה ע"א תוס' ד"ה אכל טבל:

לעזי רש"י

אישקוביי"ר. לטאטא, לנקות.

עין משפט נר מצוה

ח א מיי' פ"א מ' מהל' ברכות הל' יט וע"ש בכ"מ שמא עשין כז טוש"ע א"ח סי' קלו סעיף ג:
ט ב ג מיי' פ"ב מ' מהל' גזילה ואבידה הל' ב ועיין בהשגות וכמ"מ שמא עשין עג טוש"ע ח"מ סי' שסב סעי' ב:
י ד ה מיי' פ"א מ' מהל' מתנות עניים הל' א והלכה ב:

מוסף רש"י

בוצע ברך. ובוצע לשון גזילה דכתיב (משלי ח) כן אורחות כל בוצע בצע את נפש בעליו יקח (סנהדרין ו:). **מצות פאה להפריש מן הקמה.** דכתיב לא תכלה. אלא הגם לפניהם והם יקלריהו (סנהדרין פח:). מרחו. בכרי נתחייב במעשר דגמרה מלאכתו (שם) דאיקבע למעשר ולתרומה (תמורה ו:). מעשר ונותן לו. מעשר תחלה את הכרי מכל מעשרותיו ונותן לו את הפאה, שאילו הפרישה לא היו עניים צריכים לעשרה, דלקט שבתה פאה פטורין מן המעשר (סנהדרין פח:) וחה הכיתן ליתי מיהו (מכות סז:). **והשכים בבקר ובצרו.** חוכה ביה איסו עלמו (נדרים חד:). **חייב בפרט ובעוללות ובשכחה ובפאה.** כמו משאר כרם (שם) אע"ג דהפקר פטור מפאה, ומנן (פאה פ"א מ"ד) כל שהוא אוכל ומשמר חייב במעשר ובפאה, אפ"ה כי האי הפקר חייב בכל הני, כדמפרש טעמא דכתיב ביה תעזוב יתירא (לעיל כח. ובעי"ז תמורה ו:) דכתיב במשנה תורה לא תפאר אחריך, ואמר מר לא תעול תפארתו ממנו, והיינו פאה, ודרשינן בפפרי אחריך זו שבתה, וכתיב לגר ליתום ולאלמנה יהיה, כדי פאה ושכחה ועוללות, נתה לי למיהדר ומכתב בפרשה קדושים בכולהו לעני ולגר תעזוב אותם, לגרות הפקר כי האי גוונא, אבל הפקר גמור פטור מכולם, כדתנן ונשמר פרט להפקר (נדה נא.). **ופטור מן המעשר.** דהפקר פטור מן המעשר (שם) דלא כתיב ביה תעזוב יתירא (לעיל כח. תמורה ו:). **אין שמין לא לגנב ולא לגזלן.** שאם גנב וגזל בהמה או כלים ונפחתו אצלו, אין שמין הגבילה והשברים לבעלים, שיחזיר גנב הפחת, אלא יטלם בהמה וכלים והשברים שלו, אלא לנזקין. שמין, כדכתיב והמת יהיה לו (לעיל יא.).